

ÜLESTÕUSMISAJA KUUES PÜHAPÄEV AD 2024

2Ms 17:8–13 (Jk 5:13–16; Lk 11:5–13)

8 Siis tulid amalekid ja sõdisid Iisraeli vastu Refidimis.

9 Ja Mooses ütles Joosuale: «Vali meile mehi ja mine sõdi homme amalekkide vastu! Mina seisan kõrgendiku tipus, Jumala kepp käes.»

10 Ja Joosua tegi, nagu Mooses temale ütles, ning sõdis amalekkide vastu; ja Mooses, Aaron ja Huur läksid kõrgendiku tippu.

11 Ja sündis, et niikaua kui Mooses hoidis oma käe ülal, oli Iisrael võidukas, aga kui ta laskis oma käe vajuda, oli Amalek võidukas.

12 Aga kui Moosese käed väsisid, siis nad võtsid kivi, asetasi selle temale alla ja ta istus selle peale ning Aaron ja Huur toetasid tema käsi, üks siitpoolt ja teine sealtpoolt; siis ta käed seisid kindlalt kuni päikeseloojakuni.

13 Ja Joosua võitis mõõgateraga Amaleki ning tema rahva.

Ja Amalek tuli ja sõdis Iisraeli vastu Refidimis. Ja Mooses ütles Joosuale: «Vali meile mehi ja mine välja, sõdi homme Amalekiga. Mina seisan künkaharjal, Jumala sau minu käes.» Ja Joosua tegi, nagu Mooses talle ütles, ja sõdis Amalekiga. Ja Mooses, Aaron ja Huur tõusid künkaharjale. Ja sündis, et kui Mooses tõstis üles oma käe, siis võttis Iisrael võimust, ja kui ta lasi oma käel puhata, siis võttis võimust Amalek. Ja Moosese käed olid rasked ja nad võtsid kivi ja panid talle alla ja ta istus selle peale ning Aaron ja Huur toetasid tema käsi, üks siit ja üks sealt, ja tema käed olid kindlad kuni päikese laskumiseni. Ja Joosua purustas mõõgateraga Amaleki ja tema rahva.

Sissejuhatus

Teine Moosese raamat algab Iisraeli rahva Egiptuse orjapõlve kirjeldamisega, millele koheselt järgneb Moosese sünni-, pagenduse ja kutsumise lugu. Peaaegu pool raamatu mahust (esimesed viisteist peatükki neljakümnest) on pühendatud Egiptusest lahkumisele, raamatu teine pool suurel määral Jumala lepingule Iisraeliga, kusjuures algusest peale on selgelt esil vastuolu ühelt poolt Jumala ustavuse ning teiselt poolt nii rahva usaldamatuse kui ka ustavusetuse vahel.

Heebrea keeles kannab 2. Moosese raamat nime תּוֹמָשׁ – «Nimed»¹ –, kreeka keeles Ἐξοδος – «väljumine», «lahkumine»² –, ladinapäraselt (ka mitmes teises keeles kasutatuna) *Exodus*, tähistades raamatu keskset teemat: Iisraeli rahva lahkumist Egiptusest ning pääsemist orjapõlvest.

¹ Vrd 2Ms 1:1: Ja need on Iisraeli poegade *nimed*, kes olid Egiptusesse tulnud...

² Ehk võiksime tõlkida ka «väljapääsutee»: ἐξ – «välja» – ja ὁδός – «tee».

19.-20. sajandi piibliteaduses oli valdavalt esindatud seisukoht, et Moosese raamatud rajanevad neljal allikal, mida tuntakse nimede Jahvist, Elohist, Deuteronomist ja Preestrikoodeks all. Pikka aega paigutati neist esimese tekkimine Iisraeli kuningriigi kõrgaega (10. sajandisse eKr) ning viimane eksiili või vahetult sellele järgnenud ajaperioodi. Viimastel aastakümnetel on hakatud taolist jaotust revideerima ning pakutud välja hüpotees, mille kohaselt vanimaiks allikaks on pigem Deuteronomist, millele eksiiliperioodil on lisatud «elloona» seni vanemaks (ning «täiendusena» seni noorimaks) peetud materjal.³

Üheks 2. Moosese raamatu iseloomulikuks jooneks on Jumala suuruse ja ustavuse ning Tema kõrguse, kõikvõimsuse ja «teistsugususe» kui ka samaaegse läheduse manifestatsioon, eriti vastukaaluks nii Egiptuse valitsejate põikpäisusele kui ka Jumala oma rahva kõvale südamele ja pea lakkamatule nurisemisele. Jumal ilmutab end Moosesele ja annab Talle koguni teada oma nime ja olemuse saladuse. Jumal näitab end jätkuvalt ka mitmesuguste imetegude (nii positiivsete kui negatiivsete) kaudu, kinnitades seeläbi, et Ta ei hülga oma rahvast, vaid varjab teda nii eest kui tagant ja juhüb oma valguse ning päästva armuga isegi öö pimeduses ja kõrbekatumustes. Paraku saab, nagu juba öeldud, eksimatult selgeks seegi, kui vähe Jumala rahvas Tema abi ja armu väärib – mis on ühtaegu nii hoiatav meeldetuletus kui ka lootuse märk.

Keelelisi märkuseid

Siis tulid – אֵשׁ – originaalis kasutatakse ainsust: «ja tuli». Sõna אֵשׁ tähendab «[sisse] tulema/minema», ka «[kellegi/millegi peale] langema/laskuma», samuti «[sisse] tooma/juhtima».

Amalekid – עֲמֻלִים – originaalis kasutatakse ainsust: «Amalek».

Ja sõdisid – וַיִּלָּחֶם – originaalis ainsus: «ja sõdis». Sõna וַיִּלָּחֶם tähendab «võitlema», «sõdima», aga ka «sööma», «alla neelama».

Iisraeli vastu – עַם־יִשְׂרָאֵל – nimi יִשְׂרָאֵל koosneb verbist וַיִּלָּחֶם – «võitlema», «peale käima», «peale jääma», «võimust võtma» – ning sõnast אֵל – «Jumal» – ja tähendab tõenäoliselt «Jumal võidab», «Jumal võtab võimust», «Jumal jääb peale».

Refidimis – בְּרִפְדִים – nimi רִפְדִים tuleneb verbist רָפַד – «[aset] laiali laotama», aga ka «turgutama», «elustama».

³ Taoliste hüpoteeside ja arutelude sisuline väärtus seisneb eeskätt erinevas vastuses küsimusele, kas käsitleda iseäranis alg- ja eisiisade lugusid «loomis- ja algusmüütidena» või pigem kirjanduslikku kuube rüütatud teoloogilise (ja ajaloo-filosoofilise) sõnumina. Nii vanema juudi kui kristliku pärimuse järgi on viie Moosese raamatu autoriks suures osas Mooses ise, kes sai need Jumala ilmutusena Siinail.

Mooses – nimi מֹשֶׁה pärineb 2Ms 2:10 selgitusel verbist מָשַׁח – «[välja] tõmbama» – ning viitab Moosese veest välja tõmbamisele, s.t leidmisele Niiluse jõelt; ühtlasi on selles nimes võimalik näha prohvetlikku ettekuulutust Moosesest kui Iisraeli rahva vaarao käest ära ja Egiptuse orjapõlvest välja «tõmbajast».

Joosuale – אֶל־יְהוָה יֵשַׁע – nimi יְהוָה יֵשַׁע tuleneb verbist יָשַׁע – «päästma» – ja Jumala nimest יְהוָה ning tähendab «JHWH päästab», «JHWH on pääste/päästja».⁴

Mehi – sõna אֲנָשִׁים võib olla mitmuse vorm nii sõnast אִישׁ – «mees» kui ka sõnast אֲנָשׁ – «inimene», mis mitmuses tähistab tihtipeale tervet inimkonda.

Ja mine – וָצֵא – sõna יָצָא tähendab «välja minema», «välja tooma», «välja juhtima», «välja tulema».

Amalekkide vastu – בְּעַמְלֵק – originaalis kasutatakse siin ainsust: «Amalekiga», «Amaleki vastu».

Seisan – נָצַב – sõna נָצַב tähendab «aset võtma», «kohta sisse võtma», «[kindlalt paigal] seisma», ka «kohale määratud olema».

Tegi – וַיַּעַשׂ – sõna עָשָׂה tähendab «[midagi valmis/ära] tegema», «valmistama», «täide saatma», «lõpule viima».

Aaron – nime אַהֲרֹן tähendus ei ole selge. See võib olla seotud sõnaga אֶרֶץ – «mägi» – ning tähendada «kõrge», «ülendatu».

Ja Huur – וְחוּר – nimi חוּר võib tähistada valget, peenest kangast rüüd ning viidata kõrgele, aulisele päritolule.

Läksid – וָעָלוּ – sõna עָלָה tähendab «üles minema», «tõusma», «ronima».

Hoidis...ülal – וַיִּרִים – sõna רוּם tähendab «üles tõstma», «ülendama», «ülistama».

Oli...võidukas – וַיִּגְבֹּר – sõna גָּבַר tähendab «tugev olema», «võimust võtma».

Laskis...vajuda – וַיִּנְחַח – sõna נָחַח tähendab «maha panema», «puhkama panema», «puhata laskma», «puhkust andma», ka «[maha] jätma».

Väsisid – וַיִּבְדִּימוּ – sõnasõnalt: «olid rasked». Sõna בָּדַד tähendab «raske», «koormav», «vaevaline».

⁴ Kreeka ja ladina keele vahendusel pärineb siitsamast ka nimi Jeesus.

Kindlalt – sõna אֲמֹנָה tuleneb verbist אָמַן – «kinnitama», «ustav olema», «kindel (tõene) olema» – ning tähendab «kindlus», «ustavus», «usaldusväärsus».

Ja...võitis – וַיִּחַלֵּשׁ – sõna וַיִּחַלֵּשׁ tähendab «nõrgestama», «võimetuks tegema», ka «alla heitma», «[vaenlast puruks] lööma».⁵

Sisuline analüüs

Kui Jumal kutsus Moosese ja andis talle ülesande viia Iisraeli rahvas välja Egiptuse vangipõlvest, suhtus Mooses sellesse alguses üsna skeptiliselt – mitte usaldamatusest Jumala suhtes, vaid pigem iseenda küündimatust tunnistades. Ka Iisraeli rahvas oli algusest peale tõrges Moosesele järgnema, kuid siiski tegi seda Jumala imetegusid (eriti Egiptust tabanud nuhtlusi) nähes. Ometi ei lakanud pea hetkekski nurisemine, kaebused, aeg-ajalt ka päris valjusti kostvad üleskutsed Egiptusesse tagasi pöörduda.

Kuna on selge, et Moosese raamatute eesmärgiks ei ole esitada võimalikult üksikasjalikku ajalookirjeldust, vaid pigem anda Iisraeli rahva ajaloole usuline ja nende kui Jumala lepingurahva staatust mõtestav hinnang, ei saa üha ja üha korduvad jutustused ühelt poolt rahva usaldamatusest ja truudusetusest ning teisalt Jumala ustavusest ja pikast meelest (ning muidugi ka Moosese sugugi mitte kadestamisväärsest positsioonist Jumala ja Tema rahva vahel) olla juhuslikud.

Amalekkidega sõdimise loole (2Ms 17:8–16) eelneb jutustus Massa ja Meriba veeimest (2Ms 17:1–7), sellele omakorda eelnevad Iisraeli rahva lindude ja mannaga toitmine (2Ms 16) ja Maara veeime (2Ms 15:22–26), mis toovad esile kontrasti rahva nurisemise ja Jumala ustavuse vahel. Maara veeime – esimene imetegu pärast Egiptusest lahkumist – on selle jätkuva vastuolu kirkaks illustratsiooniks: Maara vee kibedus⁶, sisuliselt joogikõlbmatus, tähistab Iisraeli rahva truudusetust ja rahulolematust, see aga, et Jumal laseb Moosesel muuta tolle kõlbmatu vee magusaks⁷, s.t joodavaks, kinnitab, et Jumal on alati ustav ning kui Iisrael järgib Tema käskle, siis Ta hoiab teda kõigi tõvede ja nuhtluste eest, millega Ta oli löönud Egiptust (kuhu Iisraeli lapsed tahtsid paraku juba tagasi minna).⁸

Refidimi kaljust vee välja toomise järel Jumal küll mingit otsest töotust ei andnud – sellele järgnes hoopis Iisraeli ja eraldi ka Moosese proovile panemine seeläbi, et Iisrael

⁵ 1739. aasta Piiblis: «ja...teggi...woimatumaks».

⁶ Nimi מֶרְיָה tähendabki «kibe».

⁷ מַגִּיד – «magus», «meeldiv».

⁸ «Kui sa tõesti kuulad Issanda, oma Jumala häält ja teed, mis õige on Tema silmis, paned tähele Tema käskle ja täidad kõiki Tema korraldusi, siis ma ei pane su peale ainsatki neist tõbedest, mis ma panin egiptlaste peale, sest mina olen Issand, su ravija.» (2Ms 15:26)

pidi esimest korda astuma võitlusse amalekkidega. See esimene vastasseis Amalekiga lõppes Iisraelile võidukalt, andes eeskätt tunnistust Jumala ustavusest ja abist ning kinnitades Moosese autoriteeti Iisraeli rahva vaieldamatu, tol hetkel veel asendamatu juhina – kuigi siin nimetakse esimest korda ka juba tema hilisemat mantlipärijat Joosuat.

Amalekid olid Iisraelile nuhtluseks ka hiljem, neist on juttu nii Kohtumõistjate raamatus kui Saamueli raamatutes, ning kuigi Jumal oli andnud Moosesele ja Joosuale töötuse, et Ta pühib Amaleki mälestuse taeva alt sootuks (2Ms 17:14), seda ei sündinud. Põhjuseks oli Iisraeli laste uskmatuse ja sõnakuulmatus, mille tõttu Mooses pidi neid hurjutades tõdema: «Te langete mõõga läbi; sellepärast et te olete taganenud Issanda järelt, ei ole ka Issand teiega.» (4Ms 14:43) Tegemist oli põhimõttelise, sajanditepikkuse vastasseisuga, mille kulminatsiooniks võib pidada amaleki kuninga Agagi järeltulija Haamani (Est 3:1) katset hävitada kõik juudid Pärsia impeeriumis.

Refidimis toimunud lahingu keskmes ei ole siiski mitte iisraellaste igipõline vastasseis Amalekiga, vaid pigem nende jätkuv ja aeg-ajalt äärmiselt teravaks muutuv vastasseis omaenda Jumalaga: ühel pool Jumala vankumatu truudus oma rahvale ning teisel pool Tema rahva lakkamatu nurisemine ja vastuhakk. Seejuures väärib märkimist, et kuigi esmapilgul võib tunduda, et siin rõhutatakse ühemõtteliselt ka Moosese vastuvaidlematut autoriteeti, on asi tegelikult märksa mitmekihilisem. Jah, Iisrael on võidukas seni, kuni Mooses oma õnnistavat kätt üleval hoiab, ent Mooses ei suuda seda üksinda, vaid vajab Aaroni ja Huuri toetust ja Joosua mõõgatera – ning mis veelgi olulisem: Moosese käes on Jumala enda sau, s.t tegemist ei ole mitte Moosese autoriteedi ega meelevallaga, olgu ta kuitahes suur juht ja jumalamees, vaid Jumala meelevalla ja väega.

Mooses mõistis seda suurepäraselt, rajades pärast lahingut ohvrialtari⁹, millele ta pani nimeks «Minu lipp Issand»¹⁰ (2Ms 17:15), ja kinnitades, et tegemist on Issanda enda sõjaga Amaleki vastu (2Ms 17:16). Moosesel oli raske mitte ainult künkaharjal seistes oma käsi üleval hoida, vaid kogu kõrberännaku vältel olid nii Jumalalt saadud ülesanne kui Iisraeli rahvas talle pea väljakannatamatuks koormaks: «Ei jaksa mina üksi kanda kogu seda rahvast, sest see on mulle liiga raske. Kui Sa tahad mind kohelda nõnda, siis parem tapa mind, kui ma leian armu Su silmis, et ma ei näeks oma viletsust!» (4Ms 11:14j)

Viimases eestikeelses piiblitõlkes öeldakse, et Moosese «käed väsisid» (2Ms 17:12). Originaalis kasutatakse siin väljendit: «Moosese käed [olid] rasked». Sõnast קָבַד – «raske [olema]» – tuleneb ka sõna קָבַד – «au», «auhiilgus», «küllus», «rikkalikkus»,

⁹ Sõna מִזְבֵּחַ – «altar» – tuleneb eeskätt ohvritoomiseks tapmist tähistavast verbist זָבַח .

¹⁰ יְהוָה נִסִּי – «JHWH on mu lipp» või «JHWH on mu võidutähis».

seega võime vähemalt kaudselt öelda, et Moosese auvääruse ja autoriteedi vältimatuks osaks ja eelduseks oli see, et ta pidi kandma talle Jumala poolt peale pandud koormat ja taluma oma ülesande ning koos sellega Iisraeli rahva tänamatuse ja lakkamatu vastuhaku rõhuvat raskust. Ainult Jumala meelevallaga – Tema saua hoides – ning oma ustavate abiliste toega suutis Mooses oma ülesannet täita, nii nagu ka Joosua – «JHWH päästab» – ei purustanud Amalekki tegelikult mitte oma mõõgateraga, vaid Issanda väega.

Kristliku usu valguses on selles loos õige mitu olulist märki või eelkujutist. Kõigepealt kujutab Mooses ise, vahemehena Jumala ja inimeste vahel, Kristust, tõelist Vahemeest, kes on vabastanud kogu inimkonna enam mitte Egiptuse orjapõlvest, vaid kuradi, patu ja surma orjusest. Künkaharjal seistes ja käsi välja sirutades kehastab Mooses Kolgata ristil inimkonna lunastamiseks surnud Önnistegijat, kes on oma käed välja sirutanud, et maa pealt ülendatuna kõik enda juurde tõmmata (Jh 12:32).

Moosese käed olid rasked, sest talle Jumala poolt antud auline ülesanne oligi tema kui inimese jaoks võimatult raske, ent just see raskus oli tema suurim au – just nii, nagu Jumala inimeseks saanud Poeg nägi oma suurimat au selles, et Ta ülendati maailma päästmiseks ristipuule. Kolgata mäel ei olnud need mitte Aaron ja Huur, kes seisnuks üks ühel, teine teisel pool, vaid seal oli kaks surma mõistetud kurjategijat, kellele Issand oli viimase silmapilguni valmis armu heitma. Risti löödud Kristuse käsi ei hoidnud ülal mitte Tema ustavad sõbrad, kes peaaegu kõik olid Ta maha jätnud, vaid Teda hoidsid üleval läbi Tema käte ja jalgade löödud naelad – kuni päike läks Looja ja Tema, kelle läbi «on loodud kõik, mis on taevais ja maa peal» (Kl 1:16), kes «tuli omade keskele, ent omad ei võtnud Teda vastu» (Jh 1:11), kellel ei olnud kohta, kuhu «Ta oma pea võiks panna» (Lk 9:58), maeti kaljusse raiutud võõrasse hauda.

Viimaks võime ka kivis, mille peale Mooses väsinuna toetus, näha viidet Kristusele: «Ennäe, ma panen Siionisse kivi, valitud, hinnalise nurgakivi, ja see, kes usub temasse, ei jää iial häbisse.» (1Pt 2:6) – ning loomulikult on vaenlase purustanud Joosua see, kes kõige selgemalt kujutab kogu maailma Päästjat, kelle nime ta eeltähendusena kannab.

Jutluseks

Ülestõusmisaja kuuenda pühapäeva ladinakeelne nimi *Rogate* – «Palvetage» – pärineb Taevaminemispühale eelneval kolmel päeval palveprotsessioonidega tähistatud nn rogatsioonipäevade traditsioonist, mille algatajaks oli 5. sajandil elanud Vienne'i piiskop Mamertus. Aastal 511 toimunud esimesel Orléans'i sinodil tehti need Frangi riigis kohustuslikuks, õige pea jõudis nende tähistamine ka Rooma ning sai üldkiriklikuks tavaks.

Rogatsioonipäevade sisuks on ühelt poolt meelesparandus, teisalt aga palve, et Jumal hoiaks oma rahvast hädade ja eeskätt loodusõnnetuste eest ning kingiks oma õnnistuse ka põlluviljale. Luterlikus traditsioonis on rogatsioonipäevade temaatika kandunud neile eelnevale pühapäevale, mida tuntaksegi palvepühapäevana. Sellest lähtuvalt on valitud ka EELK Kirikukäsiraamatu lugemiskava pühapäevased kirjalugemised, millest üks – 1. lugemisaasta Evangeelium (Jh 16:23–33) – kattub suurel määral pühapäeva vanakirikliku Evangeeliumiga. Tegemist on lõiguga Jeesuse hüvastijätusõnadest jüngritele, kus Issand ärgitab omasid paluma Isa Tema nimel.

Kolmanda lugemisaasta Evangeeliumiks (Lk 11:5–13) on tähendamissõnad, millega Jeesus julgustab oma jüngreid paluma, kinnitades, et Jumal, nende taevane Isa, ei jäta neile andmata ei oma häid ande ega Püha Vaimu.

Ka kolmanda lugemisaasta Epistel (Jk 5:13–16) julgustab paluma ja Jumalat tänama, ennast nii heas kui kurjas Jumala kätte usaldama ning mitte ainult üksinda ja iseenda eest, vaid pigem koos teistega ja teiste eest palvetama.

Nii Vana Testamendi lugemine, Epistel kui Evangeelium kõnelevad palvest ja selle väest, veelgi enam aga usaldusest Jumala vastu ning sellest, et meie elu on Jumala käes ja me sõltume Tema armust. Vana Testamendi lugemine annab võimaluse tuua jutluses esile Moosese kui Kristuse eelkuju tähendus ning näidata, kuidas Jumal on oma inimeseks saanud Pojas toonud meile võidu patu, kurja ja surma üle ega keela meile Temas midagi, mida me vajame.¹¹

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jumal, kes oli näinud Iisraeli laste häda ja viletsust Egiptuse orjapõlves ning oma rahva sellest välja toonud, juhtis ja saatis Iisraeli tema rännakul Töötatud Maa poole. Paraku oli Jumala rahvas tänamatu ja vastupanija, nurises lakkamata ning hakkas õige pea pärast vabanemist isegi orjapõlve taga igatsema. Sõnakuulmatuse ja nurisemise tõttu tabasid Iisraeli rahvast mitmesugused katsumused ning ta jäi püsima ja võis kõigist takistustest hoolimata edasi minna üksnes tänu Moosesele, kes ennast salates ikka jälle tema nimel Issanda palge ette astus, ning Jumala heldusele ja halastusele. Nii Egiptuse orjapõlvest pääsemine kui kõrberännakul ellu jäämine said võimalikuks üksnes Jumala armust.
2. Iisraeli vaenlasteks polnud kõrberännakul mitte ainult nälg, janu ja mitmesuguseid ohte täis keskkond, vaid ka vaenulikud rahvad, kelle hulgas üheks vihasemaks olid amalekid. Võitlus amalekkidega – sõna otseses mõttes võitlus elu ja surma peale – saatis Iisraeli sajandeid ning lõplikku võitu ei saavutatudki – põhjuseks see, et

¹¹ «Tema, kes oma Poegagi ei säästnud, vaid loovutas Tema meie kõikide eest, kuidas Ta ei peaks siis koos Pojaga meile kõike muud kinkima?» (Rm 8:32)

Iisrael ei olnud ustav oma Jumalale ega kuulanud Tema sõna. Esimene kokkupõrge amalekkidega lõppes Iisraelile siiski võidukalt – tänu Moosesele, kes hoidis oma käsi õnnistuseks üleval, ning Joosuale, kes purustas Amaleki oma mõõgateraga. On selge, et tegelikult tuli see võit Jumalalt. Mooses hoidis käes Jumala sau; see oli Jumal, kelle õnnistus ja auhiilgus lubas Iisraelil amalekkide üle võimust saada, isegi siis, kui Mooses väsis ja nõrknes ning oma kaaslaste tuge vajas. See sündmus – nagu ka kõik eelnenud ja järgnevad sarnased sündmused – oleks pidanud õpetama Iisraelile ustavust ja tingimusetut usaldust Issanda vastu, ent paraku näitab edasine ajalugu (mitte ainult Iisraeli, vaid kogu inimkonna ajalugu), et taolistest õppetundidest ei suudeta enamasti teha õigeid järeldusi, vähemalt mitte kuigi kauaks.

3. Kristlastena võime tänases Vana Testamendi loos näha eelkujutist Kristuses teostunud lunastusest. Kristus on tõeline Vahemees Jumala ja inimeste vahel, kes on tulnud, et päästa meid kuradi, patu ja surma orjusest ning juhtida igavese elu Tõotatud Maale, Jumala laste vabadusse. Kristuse üles tõstetud kätest, mis on naelutatud Kolgata ristile, lähtub päästev ja õnnistav vägi, mis aitab meil saada võitu kurjast ja hukatusest. Kristus on kalju, mis meid kannab ka siis, kui peaksime täielikult nõrkema – kui me Teda vaid usaldame ja Temale toetume. Kristus on tõeline Päästja, kes pole mitte Joosua kombel purustanud mõõgateraga Amalekki, nagu Joosua, vaid on oma surma ja ülestõusmisega rebinud puruks surmavalla köidikud ning murdnud katki surma astla. Kristuse läbi võime alati astuda Jumala ette, teades, et meie taevane Isa ei keela meile Temas, oma inimeseks saanud Pojas, midagi, mida me tõeliselt vajame.